

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1Cdo/123/2022
Identifikačné číslo spisu: 0018202879
Dátum vydania rozhodnutia: 30.01.2024
Meno a priezvisko: JUDr. Radoslav Svitana
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2024:0018202879.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu: Slovenská sporiteľňa, a.s., so sídlom Tomášikova 48, Bratislava, IČO: 00 151 653, zastúpeného: Roman Kvasnica a partneri s.r.o., so sídlom Žilinská cesta 130, Piešťany, IČO: 36 866 598, proti žalovaným: 1/ O. Y., nar. XX.X.XXXX, bytom L. XX, 2/ Š. Y., nar. X.X.XXXX, bytom L. XX, obaja žalovaní zastúpení JUDr. Katarínou Andráš Leškovou, advokátkou, Plzenská 2, Prešov, o zaplatenie 67 002,76 eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Michalovce pod sp. zn. 24Csp/73/2018, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 22. decembra 2021 č. k. 11CoCsp/119/2020-360 takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo dňa 22. decembra 2021 č. k. 11CoCsp/119/2020-360 a rozsudok Okresného súdu Michalovce zo dňa 18. septembra 2020 č. k. 24Csp/73/2018-296 vo výrokoch I. a III. z r u š u j e a v e c v r a c i a Okresnému súdu Michalovce na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Michalovce (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo dňa 18. septembra 2020 č. k. 24Csp/73/2018-296 (v poradí druhým) uložil žalovaným 1/ a 2/ povinnosť spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobcovi 73 416,14 eur s úrokmi z omeškania vo výške 5 % ročne zo sumy 73 416,14 eur od 7.5.2015 do zaplatenia (výrok I.), v prevyšujúcej časti žalobu zamietol (výrok II.) a priznal žalobcovi nárok na náhradu trov konania v rozsahu 52 % (výrok III.). Rozhodnutie skutkovo zdôvodnil tým, že strany sporu uzavreli dňa 25.11.2009 Zmluvu o splátkovom úvere, predmetom ktorej bolo poskytnutie splátkového úveru na nadobudnutie, úpravu a údržbu nehnuteľnosti. Žalobca poskytol žalovaným na uvedený účel úver vo výške 69 580,00 eur. V čase uzavretia zmluvy bola dohodnutá fixná úroková sadzba po dobu jedného roka vo výške 5,89 %. Spracovateľský poplatok vo výške 531,07 eur bol uhradený pri uzatvorení úverovej zmluvy a zároveň bol dohodnutý poplatok za správu úveru 2,99 eur mesačne odo dňa uzavretia zmluvy. Poskytnutý úver boli žalovaní povinní splácať sumou 71,29 eur k 30.11.2009 a od 20.12.2009 v 359 splátkach po 418,70 eur, splatných k 20. dňu kalendárneho mesiaca. Žalobca listami z 11.3.2015 obom žalovaným oznámil, že sú v omeškani so splácaním pohľadávky vo výške 4 662,45 eur, vyzval ich na úhradu dlhu najneskôr do 15 dní od doručenia výzvy a upozornil ich, že v prípade neuhradenia dlhu v určenej lehote bude oprávnený vyhlásiť mimoriadnu splatnosť pohľadávky. Oznámenie obaja žalovaní prevzali 17.3.2015. Listom zo 6.5.2015 žalobca vyhlásil

okamžitú splatnosť úveru k 6.5.2015. Obaja žalovaní vyhlásenie splatnosti úveru prevzali osobne 12.5.2015.

1.1 Citujúc ustanovenia § 497, § 499, § 502 ods. 1, § 503 ods. 1, ods. 2, ods. 3, § 506, § 369 ods. 1 Obchodného zákonníka a § 53 ods. 1 až ods. 8 Občianskeho zákonníka súd prvej inštalácie konštatoval, že predmetná uzavretá úverová zmluva je zmluvou spotrebiteľskou a vzťahujú sa na ňu ustanovenia § 52 a nasl. Občianskeho zákonníka účinné v čase uzavretia zmluvy. Na zmluvu sa však nevzťahuje zákon č. 258/2001 Z. z. o spotrebiteľských úveroch, pretože v čase uzavretia zmluvy (25.11.2009) jeho aplikáciu vylučovalo ustanovenie § 2 ods. 2 písm. a), písm. e) citovaného zákona - zmluva presahovala výšku úveru 20 000 eur a úver bol poskytnutý na nadobudnutie, úpravu a údržbu nehnuteľnosti. Samotná aplikácia ustanovení Obchodného zákonníka na úverový vzťah podľa súdu prvej inštalácie nie je neprijateľnou zmluvnou podmienkou, pokiaľ obsah zmluvy nespôsobuje nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa. K námietke žalovaných týkajúcej sa poplatku za poskytnutie úveru (spracovateľský poplatok 531,07 eur) a poplatkov za vedenie a správu úverového účtu súd prvej inštalácie s poukazom na § 499 Obchodného zákonníka uviedol, že žalobca ako banka má v predmete podnikania poskytovanie úverov, preto nebolo v rozpore so zákonom, ak za poskytnutie úveru požadoval okrem úrokov aj odplatu. Započítanie spracovateľského poplatku do výšky poskytnutého úveru by malo právny význam iba v prípade, ak by sa na úverový vzťah aplikoval zákon č. 258/2001 Z. z. (malo by to vplyv na výpočet ročnej percentuálnej miery nákladov). Predmetná úverová zmluva však podľa súdu prvej inštalácie nemusela obsahovať ročnú percentuálnu mieru nákladov a mala dohodnuté podmienky úveru, ktoré boli formulované zrozumiteľne a určito, a to vrátane poplatku 531,07 eur.

1.2 K námietke premlčania, vznesenej žalovanými, súd prvej inštalácie uviedol, že z listu žalobcu z 11.3.2015 je preukázané, že k uvedenému dňu boli žalovaní v omeškaní so splácaním pohľadávky vo výške 4 662,45 eur. Keďže splátky boli splatné k 20. dňu v mesiaci, je možné uzavrieť, že žalovaní boli v omeškaní s uvedenou sumou k 20.2.2015 vzhľadom na to, že splátka splatná v mesiaci marec ešte splatná nebola. Do zosplatenia úveru k 6.5.2015 plynula jednotlivým splátkam úveru samostatná premlčacia doba. Žaloba bola podaná na súde dňa 3.5.2018, preto sú premlčané splátky úveru splatné pred 3.5.2015, teda uvedený dlh žalobcu k 11.3.2015 vo výške 4 662,45 eur a aj splátky splatné 20.3.2015 a 20.4.2015 (2 x po 418,70 eur). Nepremlčané sú nároky splatné po mesiaci máj 2015.

2. Na odvolanie žalovaných Krajský súd v Košiciach (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom z 22. decembra 2021 č. k. 11CoCsp/119/2020-360 rozsudok súdu prvej inštalácie v napadnutom vyhovujúcom výroku a vo výroku o trovách potvrdil a žalobcovi priznal proti žalovaným 1/ a 2/ nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %. Stotožnil sa s odôvodnením rozsudku súdu prvej inštalácie s tým, že pokiaľ ide o začiatok plynutia premlčacej doby predčasne zosplateného úveru, nemožnosť aplikácie § 103 Občianskeho zákonníka na spotrebiteľské úvery vzhľadom na osobitosť vyplývajúcu z § 53 ods. 9 by mala primárne viesť k použitiu všeobecnej úpravy plynutia premlčacej doby podľa § 101 Občianskeho zákonníka. Pokiaľ odvolatelia vnímajú ako nemysliteľné, aby premlčacia doba začala plynúť neskôr než nastal rozhodný úkon, z pohľadu odvolacieho súdu je neudržateľné práve to, aby premlčacia doba plynula skôr, než veriteľ môže nárok uplatniť na súde.

2.1 Zhodne so súdom prvej inštalácie odvolací súd vníma poplatok za poskytnutie úveru ako jednu z nákladových položiek, ktoré vo svojom súhrne tvoria cenu úveru, ktorá by mala byť prirodzeným nástrojom konkurenčného boja medzi poskytovateľmi finančných služieb a nie objektom nepriamej regulácie. Podstata ochrany spotrebiteľa nespočíva v jeho ochrane pred následkami vlastného konania. Spotrebiteľovi predovšetkým nemožno predkladať neprijateľné podmienky a pokiaľ tak dodávateľ urobí, koná nepoctivo a na takéto neprijateľné podmienky súd neprihliadne. Naproti tomu je ale potrebné trvať na splnení každej podmienky, na ktorú spotrebiteľ pristúpil a ktorá znaky nečestnosti či hrubej nerovnováhy nevykazuje. Napokon ako nedôvodnú odvolací súd posúdil aj námietku, že súd prvej inštalácie priznal úroky z omeškania od 7.5.2015, hoci si ich žalobca uplatnil až od 17.4.2018. Táto námietka podľa odvolacieho súdu pramení z nevedomenia si skutočnosti, že okrem úrokov z omeškania uplatnených za obdobie od 18.4.2018 do budúca si žalobca uplatnil, hoc ako kapitalizované v sume 10 775,99 eur, tiež úroky z omeškania do 17.4.2018.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie žalovaní 1/ a 2/ (ďalej aj „dovolatelia“) z

dôvodov podľa § 420 písm. f) a podľa § 421 ods. 1 písm. a) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Navrhli, aby dovolací súd zrušil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu aj rozsudok súdu prvej inštancie a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Uviedli, že sa nestotožňujú s tvrdením odvolacieho súdu, podľa ktorého samotná aplikácia ustanovení Obchodného zákonníka na úverový vzťah nie je neprijateľnou zmluvnou podmienkou, pokiaľ obsah zmluvy nespôsobuje nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa. Podľa nich v prípade prednostného používania Obchodného zákonníka dôjde k obídenu ochrany práv spotrebiteľa, úpravy úžery, odplaty a podobne. Poukázali pritom na viaceré rozhodnutia okresných súdov, Krajského súdu v Prešove, ako aj na uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 19. júna 2013 sp. zn. I. ÚS 402/2013, v ktorom Ústavný súd konštatoval, že prednostným uplatnením Občianskeho zákonníka na prospech spotrebiteľa na úver ako absolútny obchod upravený v Obchodnom zákonníku nedošlo k porušeniu ústavných práv veriteľa. Ďalej poukázali na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5MCdo/20/2009, podľa ktorého dohoda o voľbe Obchodného zákonníka je pre spotrebiteľa neprijateľná a v tejto súvislosti ako neprijateľnú zmluvnú podmienku namietali bod 4 Záverečných ustanovení predmetnej zmluvy, podľa ktorého právne vzťahy výslovne neupravené sa budú spravovať prioritne Obchodným zákonníkom. Ak odvolací súd na tento spor aplikoval ustanovenia Obchodného zákonníka, podľa dovolateľov postupoval v rozpore s početnou judikatúrou a svoj názorový odklon nijako neodôvodnil.

3.1 Súdny oboch inštancií podľa dovolateľov nesprávne posúdili neprijateľné zmluvné podmienky v úverovej zmluve a pri aplikácii právnych predpisov na daný právny vzťah postupovali v rozpore s ustálenou judikatúrou. Za prenášanie dôkazného bremena na dlžníka v zmysle § 53 ods. 4 písm. l) Občianskeho zákonníka a za nepravdu označili dovolatelia zmluvné ustanovenie, podľa ktorého sa mali pri podpise zmluvy oboznámiť so znením všeobecných obchodných podmienok žalobcu. Žalobca im v skutočnosti neposkytol úver v takej výške, ako sa s nimi dohodol a aký deklaroval v zmluve o úvere, pretože v deň poskytnutia úveru mu uhradili spracovateľský poplatok 531,07 eur. Dovolatelia odkázali na rozsudok Krajského súdu v Prešove z 21.11.2012 sp. zn. 18Co/109/2011, ako aj na rozhodnutie Vrchného krajského súdu v Karlsruhe (Oberlandesgericht Karlsruhe) z 3. mája 2010 č. k. AZ 17 U 192/2010 (dostupný na stránkach MS SR), podľa ktorého ak banka od spotrebiteľov požaduje poplatok za spracovanie pri poskytovaní spotrebiteľského úveru, poškodzuje tým spotrebiteľov a vystavuje ich neprijateľnému vedľajšiemu dojednaniu o cene. Poukázali tiež na § 37 ods. 17 (predtým ods. 21) zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a na § 53 ods. 4 písm. t) Občianskeho zákonníka.

3.2 Dovolatelia súdom oboch inštancií vyčítali, že úroky z omeškania žalobcovi priznali od 7.5.2015, hoci si ich žalobca uplatnil až od 17.4.2018, čím bol prekročený rámec žaloby. S odkazom na rozsudok Súdneho dvora EÚ z 10. júna 2021 vo veci C-192/20 uviedli, že úroky z úveru veriteľovi prislúchajú len do zosplatnenia úveru. Po zosplatnení úveru mu prislúchajú len úroky z omeškania. Vo vzťahu k premlčaniu dovolatelia uviedli, že žalobca úver zosplatnil dňa 6.5.2015. Aj napriek tomu podľa názoru odvolacieho súdu začala plynúť premlčacia doba až dňa 21.5.2015. Dovolatelia sú toho názoru, že je právne neprípustné, aby premlčacia doba začala plynúť neskôr, než nastal jednostranný právny úkon veriteľa, a to zosplatnenie úveru. Súdy už opakovane konštatovali, že premlčaciu dobu je potrebné počítat' od omeškania úhrady prvej splátky, pre ktorú sa právo zosplatniť úver mohlo vykonať prvýkrát (k tomu odkázali na viaceré rozhodnutia krajských súdov, pričom namietali porušenie princípu právnej istoty a predvídateľnosti súdnych rozhodnutí). Poukázali aj na rozhodnutia Krajského súdu v Prešove, podľa ktorých ak veriteľ pri právnom úkone zosplatnenia úveru neuvedie konkrétnu splátku, pre ktorú predčasne zosplatnil celý dlh, spôsobuje to absolútnu neplatnosť tohto právneho úkonu pre jeho neurčitost'. Súdy oboch inštancií podľa dovolateľov nijako nevysvetlili svoj názorový odklon od ustálenej rozhodovacej praxe, čím porušili ich právo na spravodlivý súdny proces. Napokon dovolatelia navrhli, aby dovolací súd odložil vykonateľnosť napadnutého rozsudku odvolacieho súdu.

4. Žalobca sa písomne vyjadril k dovolaniu žalovaných, avšak až po uplynutí lehoty určenej súdom prvej inštancie na vyjadrenie k dovolaniu (dovolanie s výzvou na vyjadrenie bolo právnomu zástupcovi žalobcu doručené dňa 5.5.2022, súd určil na vyjadrenie lehotu 10 dní, vyjadrenie k dovolaniu bolo odoslané 27.5.2022), preto dovolací súd na toto vyjadrenie nemohol prihliadať (§ 436 ods. 3 druhá veta CSP).

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „dovolací súd“, resp. „najvyšší súd“) ako súd príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1

CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP, dospel k záveru, že dovolanie žalovaných je prípustné a dôvodné, preto bolo potrebné rozsudok odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP). Keďže dôvody nesprávneho rozhodnutia sa vzťahujú aj na rozsudok súdu prvej inštancie a nápravu nie je možné dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu, bolo potrebné zrušiť aj rozsudok súdu prvej inštancie (§ 449 ods. 2 CSP) v príslušnej časti a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

6. Najvyšší súd opakovane vyjadril záver, v zmysle ktorého právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (1Cdo/6/2014, 3Cdo/357/2015, 4Cdo/1176/2015, 5Cdo/255/2014, 8Cdo/400/2015).

7. O mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritórnym rozhodnutím predstavujúcim *res iudicata*), musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov. Právnu úpravu dovolania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (3Cdo/319/2013, 1Cdo/348/2013, 3Cdo/357/2016, 3ECdo/154/2013, 3Cdo/208/2014). Na druhej strane však otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, je otázkou zákonnosti a jej riešenie patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu (napr. IV. ÚS 35/02, II. ÚS 324/2010, III. ÚS 550/2012).

8. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

9. Podľa § 420 písm. f) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Podľa § 431 CSP dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (ods. 1). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (ods. 2).

11. Citované ustanovenie § 420 písm. f) CSP v spojení s § 431 CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, keď miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie vecí za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, predvídateľnosť rozhodnutia, zachovanie rovnosti strán v konaní, relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu, ako aj právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia (napr. rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 559/2018, III. ÚS 47/2019).

12. Najvyšší súd zdôrazňuje, že súčasťou obsahu práva na spravodlivé súdne konanie je aj právo strán

sporu na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne odpovie na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany (§ 387 ods. 3 CSP). Nerešpektovanie tohto kogentného ustanovenia zakladá prípustnosť a dôvodnosť dovolania. Dodržiavanie povinnosti odôvodniť rozhodnutie má zaručiť transparentnosť a kontrolovateľnosť rozhodnutí súdov, a tak vylúčiť svojvôľu v tomto procese. V právnom štáte by nemali vzniknúť pochybnosti, či sa súd s určitou, stranou sporu výslovne prezentovanou otázkou zaoberal, alebo nie; odpoveď by mala byť zrejماً z odôvodnenia súdneho rozhodnutia.

13. Najvyšší súd i Ústavný súd SR v ostatnom čase judikujú, že z ustanovenia § 420 písm. f) CSP vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia, resp. absenciou zásadného vysvetlenia dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu (porov. 4Cdo/34/2018, 8Cdo/152/2018, 1Obdo/7/2018, 1Obdo/82/2018, 4Cdo/3/2019, 5Cdo/57/2019, 4Cdo/101/2019, 5Obdo/87/2020, II. ÚS 120/2020, I. ÚS 235/2020, IV. ÚS 443/2020, I. ÚS 515/2020, 9Cdo/7/2021, II. ÚS 45/2021, II. ÚS 169/2021, III. ÚS 439/2022). Pojem „procesný postup“ v § 420 písm. f) CSP je potrebné vyložiť v kontexte pojmu „právo na spravodlivý proces“, ktorého súčasťou je aj náležité odôvodnenie rozhodnutia (nález Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 559/2018).

14. Pokiaľ teda odvolací súd náležitým spôsobom v celom súhrne posudzovaných skutočností nezhodnotil odvolateľom namietané skutočnosti, resp. dostatočným spôsobom neodôvodnil ich bezvýznamnosť či irelevantnosť, odôvodnenie jeho rozhodnutia treba považovať za nedostatočné, čím porušil právo odvolateľa na spravodlivý proces a konanie zaťažil vadou v zmysle § 420 písm. f) CSP (porov. 4Cdo/120/2019). Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ako aj Ústavného súdu SR vyplýva, že nie na každý argument strany musia dať súdy odpoveď v odôvodnení rozhodnutia; ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, ods. 29, Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994, Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997, Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998). Ústavný súd vyslovil, že súčasťou obsahu základného práva na spravodlivý proces je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (napr. rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 115/03, III. ÚS 119/03). Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (napr. rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 107/07).

15. Dovolacie dôvody podľa § 420 písm. f) CSP videli dovolatelia v tom, že odvolací súd nevysvetlil svoj názorový odklon od rozhodovacej praxe, nimi prezentovanej ako ustálená, pokiaľ ide o posudzovanie právneho vzťahu podľa Obchodného zákonníka, premlčania pohľadávky žalobcu a neprijateľných zmluvných podmienok v úverovej zmluve.

16. Spor o aplikovateľnosť Obchodného zákonníka, resp. o prednostnú aplikáciu ustanovení Občianskeho zákonníka, ktorému venovali dovolatelia i súd prvej inštancie pomerne široký priestor, bol podľa dovolacieho súdu sporom akademickým, bez reálneho dosahu na posudzovanú vec. Oba súdy nižšej inštancie totiž uznali, že ide o spotrebiteľský spor (aj keď nie o spotrebiteľský úver) a z tohto dôvodu je potrebné aplikovať ustanovenia Občianskeho zákonníka týkajúce sa nielen spotrebiteľských zmlúv (§ 52 a nasl.), ale aj napríklad ustanovenia o premlčaní (premlčanie zjavne posudzovali podľa ustanovení Občianskeho zákonníka). Dovolatelia neuviedli, ktoré konkrétne ustanovenie Obchodného zákonníka aplikovali súd prvej inštancie alebo odvolací súd tak, že by to bolo v neprospech spotrebiteľa.

17. Vo vzťahu k námietke neprijateľnosti zmluvných podmienok dovolatelia výslovne zmienili zmluvné ustanovenia o aplikácii Obchodného zákonníka vo vzťahoch neupravených zmluvou (k tomu vid' vyššie) a o tom, že sa oboznámili so všeobecnými obchodnými podmienkami (tzv. inkorporačná doložka). Ani tu však neuviedli konkrétne ustanovenie všeobecných obchodných podmienok, na základe ktorého žalobca v tomto spore vyžaduje nejaké plnenie, ktoré by bolo v rozpore s princípmi ochrany spotrebiteľa (spracovateľský poplatok a poplatok za správu úveru, ktoré dovolatelia namietali, boli dohodnuté priamo

v Zmluve o splátkovom úvere, nie odkazom na všeobecné obchodné podmienky). Keďže v tejto veci ide o spor o plnenie, nie o určenie neprijateľnosti zmluvných podmienok, a keďže neexistovalo konkrétne sporné plnenie, ktoré by malo základ vo všeobecných zmluvných podmienkach, nebolo potrebné ani posudzovať správnosť alebo nesprávnosť ich inkorporácie.

18. Pokiaľ ide o otázku premlčania, odvolací súd svoj právny názor dostatočne a zrozumiteľne odôvodnil nielen v dovolaní napadnutom rozsudku, ale už v predchádzajúcom uznesení, ktorým zrušil prvý rozsudok súdu prvej inštancie (uznesenie z 18. februára 2020 č. k. 11CoCsp/10/2020-282; keďže išlo o uznesenie odvolacieho súdu v tej istej veci, nebolo potrebné, aby odvolací súd celú tam uvedenú právnu argumentáciu podrobne opakovoval v dovolaní napadnutom rozsudku). Skutočnosť, že toto odôvodnenie nebolo podľa predstáv dovolateľov, nezakladá dovolací dôvod zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP. Za porušenie princípu právnej istoty nemožno považovať ani situáciu, keď rôzne sudy (v tomto prípade rôzne odvolacie sudy, keďže dovolatelia argumentovali len rozhodnutiami odvolacích súdov) v podobných situáciách dospejú k odlišnému riešeniu tej istej právnej otázky. S touto situáciou právny poriadok počíta a rieši ju práve prostredníctvom zjednocovacej činnosti najvyššieho súdu (či už v dovolacích konaniach, alebo formou vydávania stanovísk).

19. Keďže dovolatelia svoje dovolanie zdôvodnili aj nesprávnym právnym posúdením podľa § 432 v spojení s § 421 ods. 1 písm. a) CSP - bolo potrebné, aby sa dovolací súd zaoberal nielen dostatočnosťou a zrozumiteľnosťou argumentácie odvolacieho súdu, ale aj jej správnosťou.

20. Podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu.

21. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

22. Právnym posúdením veci je aplikácia práva na zistený skutkový stav. Je to činnosť súdu spočívajúca v podradení zisteného skutkového stavu príslušnej právnej norme, ktorá vedie súd k záveru o právach a povinnostiach účastníkov právneho vzťahu. Súd pri tejto činnosti rieši právne otázky (questio iuris). Ich riešeniu predchádza riešenie skutkových otázok (questio facti), teda zistenie skutkového stavu. Právne posúdenie je všeobecne nesprávne, ak sa súd dopustil omylu pri tejto činnosti, t. j. ak posúdil vec podľa právnej normy, ktorá na zistený skutkový stav nedopadá, alebo správne určenú právnu normu nesprávne vyložil, prípadne ju na daný skutkový stav nesprávne aplikoval.

23. Pre procesnú situáciu, v ktorej § 421 ods. 1 CSP pripúšťa dovolanie, má teda mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako dovolateľ túto otázku zafinuje a špecifikuje v dovolaní. Otázkou relevantnou z hľadiska citovaného zákonného ustanovenia môže byť pritom len otázka právna (v žiadnom prípade nie skutková otázka). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Posúdenie prípustnosti dovolania závisí od toho, ako dovolateľ sám vysvetlí (konkretizuje a náležite doloží), že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľom vymedzenej právnej otázky a že sa jedná o prípad, na ktorý sa vzťahuje toto ustanovenie.

24. Nestačí však, že ide o právnu otázku. Musí ísť o takú právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu, i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná (ale rozhodnutie odvolacieho súdu spočívalo na odlišných dôvodoch), nemôže byť považovaná za významnú

z hľadiska tohto ustanovenia. V takom prípade dovolanie v zmysle § 421 ods. 1 nielenže nie je dôvodné, ale nie je ani prípustné. V tejto súvislosti je potrebné zopakovať, že otázka aplikovateľnosti Obchodného zákonníka, resp. prednostnej aplikácie ustanovení Občianskeho zákonníka, ako aj otázka prípadnej neprijateľnosti inkorporačnej doložky v predmetnej Zmluve o splátkovom úvere, patrili práve k tým právnym otázkam, ktorých vyriešenie nemalo na výsledok tohto súdneho sporu reálny vplyv. Preto sa dovolací súd týmito otázkami nezaoberal.

25. Inak je to však vo vzťahu k otázke, kedy začína plynúť premlčacia doba pri predčasne zosplatnenom úvere, ktorý má charakter spotrebiteľského právneho vzťahu. Odpoveď na túto otázku bola podstatná pre rozhodnutie v preskúmvanej veci, pretože od nej záviselo posúdenie, či žalobou uplatnený nárok žalobcu je alebo nie je premlčaný, teda či súd môže uložiť žalovaným povinnosť na jeho splnenie.

26. Ako už bolo uvedené vyššie, dovolatelia vo vzťahu k tejto právnej otázke síce uviedli, že sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe, avšak ako na ustálenú rozhodovaciu prax odkazovali len na rozhodnutia krajských (odvolacích) súdov. Pod vplyvom rozhodnutí Ústavného súdu SR však dovolací súd v súčasnosti už netrvá na výslovnom uvedení konkrétnych vlastných rozhodnutí v dovolaniach podľa § 421 ods. 1 CSP, keďže procesný predpis dovolateľovi takúto povinnosť výslovne neukladá (dovolateľ má podľa § 421 ods. 1 v spojení s § 432 CSP povinnosť špecifikovať právnu otázku a odôvodniť, v čom vidí nesprávnosť jej riešenia). Okrem toho je potrebné poukázať aj na najnovší nález z 28. septembra 2023 sp. zn. III. ÚS 7/2023, v ktorom Ústavný súd SR (s odkazom na skorší nález sp. zn. I. ÚS 51/2020) konštatoval, že „najvyšší súd nie je viazaný tým, o ktorý prípad právnej otázky podľa § 421 ods. 1 CSP oprel prípustnosť dovolania dovolateľ. Dovolanie tak bude prípustné aj vtedy, ak napríklad dovolateľ prípustnosť odôvodnil odklonom od ustálenej praxe najvyššieho súdu, no najvyšší súd zistí, že v skutočnosti nejde o odklon, ale o nejednotnosť takejto praxe.“ V tu posudzovanej veci teda aj keď dovolatelia tvrdili, že dovolanie je prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP (odklon), bolo potrebné, aby sa dovolací súd zaoberal nastolenou právnou otázkou aj ako otázkou, ktorá ešte nebola (ustálene) vyriešená alebo ktorá je dovolacím súdom riešená rozdielne.

27. V súvislosti s úvahami o existencii či neexistencii tzv. ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (R 71/2018) je potrebné uviesť, že obdobnou otázkou sa dovolací súd zaoberal v rozhodnutiach (až) z 29. novembra 2022 sp. zn. 7Cdo/268/2020, z 30. novembra 2022 sp. zn. 5Cdo/224/2021, z 15. decembra 2022 sp. zn. 4Cdo/132/2021 a novšími, teda relevantné (a relatívne početné) rozhodnutia dovolacieho súdu pochádzajú až z obdobia po vyhlásení rozhodnutia odvolacieho súdu v tejto veci a po podaní dovolania dovolateľmi.

28. K jasnemu ustáleniu rozhodovacej praxe došlo až publikovaním uznesenia najvyššieho súdu z 29. novembra 2022, sp. zn. 7Cdo/268/2020 v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu SR a rozhodnutí súdov SR pod č. R 29/2023 s právnou vetou: „Podľa § 103 Občianskeho zákonníka plynie pri strate výhody splátok premlčacia doba celého zvyšného dlhu už od splatnosti splátky, pre nesplnenie ktorej sa stal splatný celý dlh. Inak je tomu ale pri strate výhody splátok v spotrebiteľských vzťahoch, v ktorých podľa § 53 ods. 9 Občianskeho zákonníka (všeobecne) začne premlčacia doba plynúť prvý deň nasledujúci po uplynutí troch mesiacov od omeškania so splnením splátky, pre nesplnenie ktorej sa stal splatným celý dlh.“

29. Dovolací súd odkazuje na uvedené riešenie nastolenej právnej otázky aj v tejto veci. Veriteľ má právo vyhlásiť predčasnú splatnosť dlhu deň po tom, keď sa niektorá splátka dostane do omeškania aspoň tri mesiace. Premlčacia doba pri zosplatnení celého dlhu nemôže závisieť od vôle veriteľa (teda od toho, či právo vyhlásiť predčasnú splatnosť celého dlhu využije už v prvý deň alebo až v 30. deň po naplnení zákonných predpokladov). Podstata ustanovenia § 103 druhej vety Občianskeho zákonníka (dôvod, pre ktorý tu zákonodarca stanovil začatie plynutia premlčacej doby odlišne od všeobecného pravidla *actio nata*, ustanoveného v § 101) je v tom, že plynutie premlčacej doby by nemalo byť výlučne na vôli veriteľa. Pokiaľ teda veriteľ môže jednostranným právnym úkonom vyvolať možnosť uplatniť svoj nárok na súde, je potrebné, aby mu plynula premlčacia doba bez ohľadu na to, kedy toto právo využije. Napokon, toto právo sa mu zo zákona obnovuje pri každej ďalšej nezaplatenej splátke, ktorá sa dostane

do omeškania viac ako tri mesiace a pri každej splátke je potrebné po troch mesiacoch a jednom dni omeškania začať počítať novú premlčaciu dobu na potenciálne zosplatnený dlh.

30. V preskúmvanej veci odvolací súd prišiel k rovnakému teoretickému právnomu východisku, ako bolo uvedené v predchádzajúcich bodoch, avšak toto právne východisko nesprávne aplikoval na zistený skutkový stav a v dôsledku toho dospel k celkom nelogickému záveru, že premlčacia doba zosplatneného dlhu začala plynúť dňa 21.5.2015, hoci predčasnú splatnosť celého úveru vyhlásil žalobca už ku dňu 6.5.2015. Nesprávne totiž vychádzal z toho, že žalobca zosplatnil úver pre splátku splatnú v mesiaci február 2015 (teda pre splátku splatnú 20.2.2015), hoci nešlo o skutkové tvrdenia prezentované stranami a ani vychádzajúce z vykonaného dokazovania. Ak by však skutočne došlo k vyhláseniu predčasnej splatnosti úveru dňa 6.5.2015 pre nezaplatenie splátky splatnej dňa 20.2.2015, bolo by takéto zosplatnenie potrebné považovať za neplatné, pretože by nespĺňalo požiadavku podľa § 53 ods. 9 Občianskeho zákonníka - od omeškania so zaplatením tejto splátky ešte neuplynuli tri mesiace.

31. Dovolací súd sa nestotožňuje s názorom, ktorý prezentovali dovolatelia, že špecifikácia splátky, pre ktorú dochádza k zosplatneniu, by mala byť podmienkou platnosti predčasného zosplatnenia dlhu. Žiadnu takúto povinnosť (uviesť v zosplatnení konkrétnu splátku) zákon veriteľovi neukladá. Dovolací súd tiež nepovažuje za potrebné na tomto mieste viesť polemiku o tom, či je určenie splátky, ktorá vyvolala zosplatnenie, skutkovou alebo právnou otázkou (skutkovou otázkou nesporne je označenie takejto splátky vo výzve na zaplatenie alebo v samotnom zosplatnení; ak však tieto listiny vymedzenie relevantnej splátky neobsahujú, je jej určenie na účely začatia počítania premlčacej doby len právnym konštruktom). Považuje však za vhodné uviesť, že pokiaľ sa vykonaným dokazovaním nepreukáže opak, treba vychádzať z princípu racionálneho správania účastníkov zmluvných vzťahov, ktorí konajú v súlade so zákonom, a teda vzhľadom na ustanovenie § 565 druhej vety Občianskeho zákonníka je potrebné predpokladať, že zosplatnenie bolo vyvolané tou splátkou, ktorá bola v čase zosplatnenia tri mesiace po splatnosti.

32. Žalovaní pritom už v odvolaní namietali, že je nemysliteľné, aby premlčacia doba začala plynúť neskôr, než nastal rozhodný úkon (zosplatnenie). K tomuto argumentu žalovaných sa odvolací súd vôbec nevyjadril (pričom išlo o jeden z kľúčových právnych argumentov žalovaných), len ho otočil tak, že je neudržateľné, aby premlčacia doba plynula skôr, než veriteľ môže nárok uplatniť na súde. To je tiež relevantný argument (ktorý nachádza odpoveď vo vyššie citovanom právnom názore, zverejnenom ako R 29/2023), avšak bolo potrebné zaoberať sa aj argumentáciou žalovaných. Ak teda súd prvej inštancie a odvolací súd bez opory vo vykonanom dokazovaní a bez bližšieho vysvetlenia, vychádzajúc z toho, že zosplatnenie vyvolala splátka, ktorá v čase zosplatnenia nebola ešte tri mesiace po splatnosti, dospeli k právnomu záveru, že premlčacia doba zosplatneného dlhu začala plynúť neskôr než veriteľ toto zosplatnenie vyhlásil, je tento ich záver zjavne nesprávny.

33. Keďže žalovaní dôvodne namietali nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom, dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil (§ 449 ods. 1 CSP). Keďže dôvody, pre ktoré bol zrušený rozsudok odvolacieho súdu, sa vzťahujú aj na rozsudok súdu prvej inštancie (vo výroku I.), dovolací súd s prihliadnutím na zásadu hospodárnosti a rýchlosti konania (čl. 17 Základných princípov CSP) konštatuje, že nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu. Preto dovolací súd zrušil aj dotknutý výrok rozsudku súdu prvej inštancie (§ 449 ods. 2 CSP) a súvisiaci výrok o trovách, a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

34. Vzhľadom na vyššie uvedené nebolo potrebné zaoberať sa dovolacou námietkou týkajúcou sa výlučne úrokov z omeškania (ktoré dovolací súd ako príslušenstvo pohľadávky takisto zrušil). Dovolací súd však poznamenáva, že pri číselnom vyjadrení úrokov z omeškania za obdobie od 7.5.2015 do 17.4.2018 tak, ako ich priznal súd prvej inštancie (5 % ročne zo sumy 73 416,14 eur za uvedené obdobie 1075 dní zodpovedá sume 10 811 eur) a ich porovnaní s vyčíslenými úrokmi z omeškania za obdobie do 17.4.2018 tak, ako ich požadoval žalobca (10 775,99 eur) je zrejmé, že súd prvej inštancie priznal žalobcovi na úrokoch z omeškania za obdobie do 17.4.2018 viac než žalobca žiadal, a to napriek tomu, že podľa odôvodnenia rozsudku súd vychádzal z nižšej istiny. V tejto časti teda bolo potrebné dať

za pravdu dovolateľom, keď namietali, že rozhodnutie bolo nad rámec žaloby (ultra petitem), čo predstavuje vadu zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP.

35. V ďalšom konaní sa súd prvej inštancie bude vecne zaoberať vyššie uvedenými skutočnosťami, najmä sa pokúsi dokazovaním zistiť, pre ktorú nezaplatenú splátku žalobca zosplatnil úver, a ak to nebude možné zistiť, bude vychádzať z vyššie uvedenej premisy racionálneho správania účastníkov zmluvného vzťahu konajúcich v súlade so zákonom. Na základe toho sa bude znova zaoberať žalovanými vznesenou námietkou premlčania a na základe toho vo veci opätovne rozhodne. Dovolací súd ešte dáva do pozornosti súdu prvej inštancie zákaz reformatio in peius (čl. 16 ods. 3 Základných princípov CSP), keďže tá časť výroku rozsudku súdu prvej inštancie, ktorou bola žaloba v prevyšujúcej časti zamietnutá, nebola dotknutá odvolacím ani dovolacím konaním. V novom rozhodnutí súd prvej inštancie rozhodne znova o trovách pôvodného konania a rozhodne aj o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

36. Je ešte potrebné dodať, že najvyšší súd posúdením návrhu dovolateľov na odklad vykonateľnosti dovolaním napadnutého rozhodnutia nezistil splnenie podmienok pre vyhovenie návrhu v zmysle ustanovenia § 444 ods. 1 CSP, preto v súlade s ustálenou praxou najvyššieho súdu o tom nevydával samostatné rozhodnutie. Uvedený procesný postup z ústavnoprávneho hľadiska považuje za udržateľný aj Ústavný súd Slovenskej republiky (m. m. IV. ÚS 158/2022, IV. ÚS 442/2022).

37. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.